

TRGOVSKI LIST

ČASOPIS ZA TRGOVINO, INDUSTRIJO IN OBRT.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Gradišče št. 17/1. — Dopisi se ne vračajo. — Št. piš. v glavnem uradu v Ljubljani 11.953. — Št. telefona 592
 Mesečni za ozemlje SHS: letno D 90.—, za pol leta D 45.—, za četrt leta D 22'50, mesečno D 7'50, za inozemstvo D 120.—. — Plača in toži se v Ljubljani

LETO V.

LJUBLJANA, dne 23. decembra 1922.

ŠTEV. 150.

List stane od 1. novembra 1922:

1. za kraljevino SHS:

celoletno	Din. 120.—
polletno	Din. 60.—
četrtletno	Din. 30.—
mesečno	Din. 10.—
posamezna številka	Din. 1.—

2. za inozemstvo:

celoletno	Din. 150.—
-----------	------------

Vesele božične praznike želi svojim naročnikom in prijateljem

uredništvo in upravnništvo

„TRGOVSKEGA LISTA.“

Program novega fin. ministra.

Dosedanji sistem naše devizne politike je bil, kakor kažejo vsi znaki, popolnoma zgrešen. Prisilno gospodarstvo, diktirano s strani vlade ne bi nikdar moglo privedi tečaja dinarja do ozdravljenja in ga v resnici tudi ni privedlo. Novi finančni minister dr. Stojanović se je odločil, da bo dovolil popolno svobodo prometa z devizami in tozadevni pravilnik je faktično tudi že izdelan. O svoji finančni politiki ter o delovnem programu, katerega hoče izvršiti, je podal novi finančni minister dopisniku zagrebškega »Tagblatta« sledečo izjavo.

V vseh mojih dosedanjih časopisnih člankih — tako je začel dr. Stojanović — v vseh govorih, katere sem držal na raznih konferencah, sem vedno zastopal stališče svobodnega deviznega prometa, ker sem mnenja, da se valuta ne da poboljšati s tehničnimi in umetnimi sredstvi, ampak samo potem ravnotežja v trgovinski bilanci in državnem proračunu. Vedno sem energično ugovarjal proti vsaki naredbi finančnega ministra, ki je stremela za tem, da bi ovirala normalni razvoj trgovine in gospodarstva v splošnem, in vedno sem izražal svoje prepričanje, da je treba osobito izvozno trgovino pospeševati in da se mora izvozne carine primerno znižati, da bi ne ovirale izvoza naših deželnih pridelkov. Kar se tiče budžetne politike sem povdarjal vedno in vedno, da je treba iz varčevalnih ozirov, da se ukinejo nepotrebna ministrstva in uradi in da se reducira število uradnih.

Z ene strani reforma in polajšanje državne uprave, ki bi že sama na sebi povzročila redukcijo državnih izdatkov, z druge strani zvišanje neposrednih davkov, to so dva glavna momenta, katera mora imeti naša finančna politika vedno pred očmi. Ni dovolj, da se porazdeli neposredne davke pravično in enakomerno na vse sloje v naši državi, potrebno je tudi, da se temeljito preuredi in izboljša davčno upravo in izterjavnost davkov.

Med gospodarskimi krogi se je izrazila bojazen, da bi mogel povzročiti prehod k svobodnemu deviznemu prometu rapiden padec dinarja.

Toda našim gospodarskim krogom je vendar dobro znano, da so bili tečaji dinarja na naših borzah fiktivni in da niso odgovarjali tečaju, katere so notirala tuja plačilna sredstva. Po kurzem listu bi znašal tečaj francoskega franka 540, toda po tem tečaju je jedva li mogoče dobiti franko. Samo vprašanje po francoskih frankih znaša danes na naši borzi približno deset milijonov, v resnici se je pa na posameznih borznih dneh prodalo komaj 100 do 200 tisoč frankov. Isto velja pa seveda tudi glede drugih deviz. Za nakup tudi še tako neznatnega iznosa tujih deviz je bilo potrebno posebno priporočilo in celo intervencija bančnega ravnanja. To je bila posledica dejstva, da so bile banke primorane izvrševati te posle borznih tečajev, ki so mnogo pre nizki, kajti po tečajih švicarskih in drugih inozemskih borz, kamor ni segala valutna diktatura našega finančnega ministra, stoji frank pri nas ne na 540, ampak na 740.

Te nenaravne razmere se morajo končati. Mi ne smemo nikakor dopuščati, da se protestirajo menice naših najboljših trgovcev, ki si ne morejo nabaviti dolžnih deviz. Nikakor ne moremo dopuščati, da bo zbog tega naš kredit v inozemstvu pretrpel tako velike škode. Nočem, da bi se nevarni razvoj še nadalje oviral s prisilnimi sredstvi in želim slednjich jasnosti. Pred vsem je potrebno, da spozna ves svet resnično, faktično veljavo dinarja. Ako bom tedaj že jutri odstranil državne komisije borz in bom ukinitel notiranje fiktivnih tečajev in zbog tega potem notiral francoski frank v službeni tečajni list 740, ne bo to še pomenjalo novega padca dinarja in naj se to ne smatra kot pogrešek moje finančne politike, ki se je postavila na princip svobodnega deviznega prometa. Visoki devizni tečaji, ki se sedaj uradno razglajajo ni smatrati za nič drugega, nego za rezultate naše dosedanje napačne finančne politike.

Potrulil se bom, da se ne bo storilo v bodočem teh pogreškov in upam, da bom mogel preprečiti padec dinarja. Moje prvo delo bo obstojalo v tem, da povečam izvoz in sicer na ta način, da znižam izvozne carine. Na ta način nam bo mogoče, da si nabavimo večje množine tujih deviz. V moji nadaljni delavnosti se bom zvesto držal principov, katere sem vedno zastopal kot redakter »Politike« in kot profesor.

Poslovno poročilo trgovske zbornice o gospodarskih razmerah v Sloveniji l. 1922.

(Nadaljevanje.)

Devizni promet.

Glede deviznega in valutnega prometa je bilo v tekočem letu do sedaj izdanih nad 35 važnejših naredb, katerih nekatere so globoko zasegle v kupčijske in poslovne razmere trgovine in industrije. Razen tega je izdal generalni inspektorat še celo vrsto odlokov in navodil deviznim odborom in carinarjem v raznih načelnih vprašanjih deviznega in pla-

čilnega prometa. Zbornica je z ozirrom na menjajoče se odredbe imela to vprašanje stalno v evidenci ter porabila vsako priliko, da opozori generalni inspektorat ministrstva financ na posledice posameznih odredb ter stavila razne izpreminjevalne predloge.

Poostreni kontrolni predpisi glede nabave deviz in predložitve dokaza o plačanju uvoznega blaga carinaricam, je povzročilo industriji kakor tudi trgovini mnogo neprilik, ker inozemski dobavitelji vsled nestalnih valutnih razmer niso bili v stanu poslati fakture pred odpremo blaga. Tako je mnogo tovorov bilo zadržanih na carinaricah in so nastali uvoznikom znatni stroški vsled stojnine in ležarine, ki so bistveno vplivali na podražitev blaga.

Zato se je zbornica že koncem meseca marca zavzela pri generalnem inspektoratu finančnega ministrstva, da se olajšajo te stroke uvozne določbe za industrijo in da se za industrijska podjetja dovoli izdajanje pogojnih sumarnih dovoljenj za dobavo surovin, polfabrikatov, obratnih sredstev ter strojev za dobo treh mesecev. Finančno ministrstvo je zbornični intervenciji ugodilo in dovolilo industriji znatne olajšave z naredbo št. 4728 z dne 30. marca.

Dalje je zbornica intervenirala pri finančnem ministrstvu, da bi se glede posameznih držav z devalvirano valuto vpoštevalo izstavljanje faktur tudi v drugih valutah kakor v valutah dotične države, kar je utemeljeno s tem, da dobavljajo dotični dobavitelji surovine za svoje izdelke iz inozemstva in jih sami morajo plačati v inozemskih stabilnih valutah. Tej spomenici je generalni inspektorat ugodil v toliko, da je dovolil, pri tvrdkah v Avstriji in Nemčiji vpoštevati fakture v dinarjih in da se našim uvoznikom dovoljuje, da deponirajo na njih račun z odobrenjem odborov pri Narodni banki fakturne zneske pri pooblaščenih denarnih zavodih v tuzemstvu, ki pa z njimi morejo dobavitelji razpolagati le v tuzemstvu.

Akcije za olajšave deviznega prometa.

Zbornica je pokrenila z obširno akcijo tudi vprašanje olajšave deviznih predpisov za knjigotrštvo, ki uvažja za razmeroma male zneske inozemske publikacije v poštinih zavitkih. Zbornična spomenica je imela popoln uspeh in je finančno ministrstvo dovolilo za knjigotržce izdajanje sumarnih dovoljenj za dobo treh mesecev.

Opetovano je zbornica intervenirala pri ministrstvu za olajšavo deviznih določb za poštopaketni promet in predlagala, da naj bi se z ozirrom na ogromni zastoj poštinih paketov v Mariboru in Ljubljani, kjer se je bilo nabralo sredi meseca septembra že nad 30.000 paketov, odpravi predlaganja deviznih odobrenj. Generalni inspektorat je prvotno ugodil zborničnim predlogom v toliko, da so se pošiljatve poštinih paketov, ki so bili adresirani na zasebnike, netrgovce, oprostili od predlaganja deviznih odobrenj, s poznejšimi naredbami pa se je iz prometno-tehničnih ozirov odredil, da se vsi poš-

ni paketi, ki so dospeli do 2. septembra v našo državo dostavijo naslovnikom brez odobrenj deviznega odbora proti zaračunjenju, takse in s pozivom, da naknadno upravičijo in dokažejo način plačane predmetne pošiljatve. Istočasno je izdal generalni inspektorat posebno naredbo, s katero je izdatno olajšal promet trgovskih vzorcev, strojnih delov itd. ter ga oprostil od deviznih uverenj v svrhu pospešitve carinske odpreme. Zadnji meseci so bili posebno plodoviti na deviznih odredbah, ki pa so bile in so tudi še zadnje, sedaj veljavne, le prehodnega značaja, dokler ne pride od vsega našega kupčijskega sveta že cele mesece tako težko pričakovani novi pravilnik. Pri vsej obilici odredb pa se je proti koncu septembra vendarle dogodilo, da nekaj dni sploh ni veljala nobena devizna odredba. Veljavnost prejšnjih je potekla, novih odredb pa ni bilo in tako je bil nekaj časa preprečen vsak uvoz.

Omejitve uvoza v septembru.

Intervenciji zbornice se je posrečilo, da ta neznosni položaj ni trajal več nego nekaj dni. Z novo odredbo pa se položaj ni dosti olajšal. Devizni odbor je moral odklanjati prošnje za blago, naročeno po 2. septembru, kakor tudi za blago, naročeno pred 2. septembrom, pa v zmislu prejšnjih naredb neprijavljeno do 20. septembra. Naval strank pri deviznem odboru je bil grozen. Stranke so trpele ogromno škodo, ležarina za že došlo blago je rasla, blago se je kopičilo na kolodvorih in slabšalo že tako slab promet. Na novo intervencijo zbornice se je dovolilo, da so se mogla za dospelo blago izdajati vsaj dovoljenja za uvoz brez pravice do nakupa deviz. Sredi oktobra je izšla nova prehodna odredba, ki je položaj nekoliko omilila. V zadnjem času pa so se predpisi zopet poostri in prav skrajni čas je, da izide nov pravilnik. Trgovski svet je glede kalkulacije cene blaga docela na nejasnem, ker za blago, ki ga more uvoziti, pa ne more obenem dobiti pravice za nakup devize, ne ve s kakšnimi valutnimi cenami mu bo računati, ko dobi dovoljenje za nakup deviz. — Zbornica je prosila za čimprejšnjo izdajo novega pravilnika pismeno in potem še z osebno intervencijo, prosila pa tudi, da se ji pred izdajo novega pravilnika da prilika, po zaslisanju interesentov izjaviti se o njem, kakor je to pomočnik ministrstva financ g. D. Plavšič obljubil na konferenci, dne 2. oktobra, ki jo je na njegovo željo sklical zbornica. Žal, še doslej ne vemo, kdaj izide pravilnik, dasi se nam že obljubuje mesece. — Program, ki ga je razvil g. Plavšič na omenjeni konferenci, je bil sprejet z velikim odobravanjem. Ali dolgo odlašanje in slabe izkušnje, ki jih medtem doživlja kupčijski svet, je zabrisal vtisk ekspozicije g. Plavšiča.

Državni proračun za Slovenijo.

Definitivni državni proračun špecijalnih izdatkov in dohodkov Slovenije je uravnotežen s 823 milijoni izdatkov proti 827 milijonov dohodkov. Za pospeševanje trgovine, industrije in obrti so določeni zelo skromni krediti. Nikakor ne zadostuje za časa

primerno izpopolnitev naših strokovnih in nadaljevalnih šol za strojnopreredek obrtništva izredno važnega pomena, treba, da se ti krediti v bodočem proračunu zvišajo, da ne bi prišlo zopet do obstoj šol ogrožajočih pojavov kakor v minulem šolskem letu.

Zbornično interno delovanje.

Zbornica je imela v preteklem letu 21 internih sej, predsedstvenih in sej odsekov ter se je udeležila mnogobrojnih anket in posvetovanj pri pokrajinski upravi glede ureditve delovnega časa, mezdnih gibanj, razdelitve premoga, pobiranja draginje. Dalje se je udeležila zbornica po svojem delegatu češkoslovaške-jugoslovanske ankete v Pragi, dalje raznih konferenc in deputacij v Beogradu, Zagrebu itd., številnih skupščin in občnih zborov strokovnih organizacij i. t. d.

Zbornica je priredila v letošnjem letu poleg številnih pismenih anket osem posvetovanj interesentov in sicer o vladnem predlogu glede moratorija in davka na vojne dobičke, o izboljšanju gospodarskih odnosov med Češkoslovaško in našo državo, dalje informativno zborovanje interesentov za železniško traso Ormož—Ljutomer—Murska Sobota, konferenca glede gospodarskih zadev pri ureditvi reškega vprašanja ter posvetovanje o načrtu zakona o neposrednih davkih, dalje o glavnih smernicah rapsalskih konvencij ter o deviznem prometu.

Razen tega je zbornica o priliki uradnih dnevov v Mariboru priredila več sestankov trgovstva tamošnjega okoliša, na katerih se je poročalo o delovanju zbornice in tekočih gospodarskih vprašanjih. Pomnožitev konceptnega osobja je omogočila končno tudi otvoritev zborničnih uradnih dni v Celju, ki se je izvršila dne 20. novembra.

Informacijska služba zbornice se je v tekočem letu zopet znatno povečala. Veliko je zanimanje inozemstva za snovanje novih industrij v zborničnem okolišu. Zbornica je s svojim informativnim delovanjem pospešila navezanje mnogih novih direktnih poslovnih stikov. Vložni zapisnik izkazuje do 15. novembra 10.320 prejetih dopisov. Število ekspediranih dopisov pa znaša do tega dne 10.880. Izdala je tudi popolen seznam industrijskih in večjih obrtnih podjetij v Sloveniji, ki je bil razposlan vsem našim konzulatom. Za napredek našega direktnega izvoza in uvoza so velike važnosti podatki, ki jih je pošiljala zbornica raznim inozemskim konzulatom pri nas, dalje upravam inozemskih adresarjev in gospodarskim korporacijam v inozemstvu.

Podlistek.

Od začetnika do popolnega trgovca.

(62. nadaljevanje).

Ob določeni uri pride gospod Arlberg, in ga je gospod Feldbach seznanil s svojo soprogo in s sinovi, se vsedejo k mizi.

Po končani večerji napelje gospod Feldbach pogovor, ki se je do sedaj sukal večinoma okrog domače trgovine, na razmere v kolonijah.

»No, Arlberg, kako je pa vaše mnenje o naši vzhodni Afriki? Saj veste, da se njena vrednost tu pri nas različno ceni.

Vem o tem, dragi Feldbach! Nekateri povzdigujejo kolonije do neba, in po mnenju drugih zopet niso vredne vinarja. Mi tam doli smo se marsikaj čudili, ko smo slišali o sodbah, ki se izrekajo o tej deželi in mora poslušati, kako se govori o njej doma, in kako hočejo ljudje poznati razmere v njej vsaj enako, ako ne celo boljše, kakor tisti, ki sam tam prebiva. — Vsaka kolonija ima svoje dobre in svoje slabe strani. Ako dosežem v kakih kolonijah po gotovem receptu gospodarske uspehe, še ni s tem rečeno, da bi mogel po istem

Proces ozdravljenja našega gospodarstva bo zahtevala v prihodnji dobi mnogo žrtev in prinesel našemu mlajev, ki jih preživlja sedaj gospodarstvu podjetništvu mnogo hudih boštvostvo Češkoslovaške republike. Zbornica bo stremela tudi v tej dobi, da varuje upravičene interese domačih pridobitnih slojev, da pospešuje napredek domačega dela in produkcije ter prispeva s svoje strani h konsolidaciji razmer.

Novi poštni pravilnik.

(K. P.)

Poštni pravilniki, o katerih smo zadnji čas obširno poročali, ter občinstvo opozarjali na najvažnejše spreminjevalne točke njih vsebine, iz neznanih vzrokov še ne stopajo z novim letom 1923 v veljavo. Obrat se vrši torej še nadalje po dosedanjih pravilih.

Odgoditev veljavnosti je najbrž posledica raznih ugovorov glede posameznih odredb, mogoče tudi, da se je pri naknadni redakciji teh pripomočkov vendar prišlo na sled mnogoštevilnim nejasnostim ter pogostim nesoglasjem, in se je poštna oblast vsekakor odločila za revizijo celega poslovnika.

Značilno pa je, da poštna uprava za čas veljave svojih pravilnikov niti ni preskrbela potrebnih obrazcev in tiskovin, brez katerih bi se poslovanje po novem redu sploh ne moglo vršiti.

Mogoče celo, da je ravno ta pomanjkljivost pravi vzrok, še počakati z uveljavo pravilnikov.

V naših državnih obratih je tudi vprašanje javnih tiskovin velevažnega pomena, ter utegnejo take zadeve, če se gre, kakor pri poštnih tiskovinah za določitev predtiskovnega besedila, nastati politične težkoče.

Ne bomo se motili, če slutimo tudi v predležehi zadevi enake ovire.

Kakšno naj bo besedilo na enotnih, za celo državo o poštni službi veljavnih tiskovin?

Rešitev tega vprašanja posega pri nas globoko v politično življenje, ter lahko izzove nedogledne posledice, katerih se pa poštna uprava rada izogne.

Najenostavnejša rešitev bi pač bila, da se oblika obrazcev sicer v celi državi popolnoma izjednači, tiska pa naj se v treh zalogah in sicer s srpskim, hrvaškim in slovenskim besedilom posebej.

Skupni državni grb, ki svedoči tiskovino kot državno ter enakomernost oblik predočujeta ujedinjenje poslovnika.

receptu enako uspešno delati tudi v kaki drugi koloniji, mora se marveč za vsako posamezno kolonijo šele iznajti pripraven recept, in da to ni takoj v začetku mogoče, bo pač vsak priznal, žalibog pa noče vsak tega uvideti.

Glede trgovine v kolonijah, omenjam najprej otok Sansibar. Tu seveda ni nobenega govora več o kaki izmenjevalni trgovini. Trgovina na veliko ima opraviti največ z indijskimi trgovci, in ti so ji dali tudi indijski značaj, kajti radi se na dolgo in široko pogajajo, nagajajo in plačujejo neradi in počasno. Ti pojavi neizogibno spremljajo trgovino tam doli in moramo se jim pač hote ali nehotite privaditi, zlasti ker ima trgovina drugače tudi svoje prijetne strani.

Poleg drugih pravih deželnih pridelkov, izvažajo Sansibar tudi veliko množino slonove kosti in je na celi vzhodni obali najznamenitejši kraj za ta predmet; z obale na Sansibar uvožene in od tu dalje odposlana množina znaša letno okrog 200.000 kilogramov.

Kolika pa je pravzaprav skupna produkcija slonove kosti, gospod Arlberg? vpraša Adolf.

Danes pride za produkcijo le še Afrika v poštev, kajti v Indiji se je pridobiva le še par tisoč kilogramov. Iz zapadne Afrike pride na svetovni

Če smo z našo slutnjo v oviralnih razlogih res prav zadeli, potem bi bila naša slavna vladna poštna uprava v svoji ozkosrčnosti storila oni korak, ki loči vzvišeno od smešnega.

Izjava trgovske in obrtniške zbornice glede načrta zakona o neposrednih davkih

Trgovska in obrtniška zbornica, stoječ na stališču, da je potrebna pravična, enakomerna obremenitev po direktnih davkih vseh slojev v državi, pozdravlja osobito načrt, v kolikor govori o davku na zemljišča, ker je v predmetnih določilih načrta dana principijelno prava podlaga za pravilnejšo razdelitev davčnih bremen. Ker vprašanje doklad različnih avtonomnih korporacij odločilno vpliva na izmero celokupnih javnih bremen, smatra podpisana zbornica za potrebno, da se po vzgledu misli, zastopane v poglavju, ki govori o davku na podjetja, zavezana javni računodajci, postavi splošna vodila in načela glede dopustnosti izmere in višine avtonomnih doklad. Spričo trajno rastočih potreb in spričo posebne nevarnosti, koja preti ob nadmernosti avtonomnih doklad zdravemu gospodarstvem razvoju in sveži podjetnosti, je za celo vprašanje izenačenja direktnih davkov naravnost odločilen moment v tem, ali se postavi meja za nalaganje doklad ali ne, ker zlasti v manjših občinah preti trgovskim in industrijskim podjetjem uprav opasnost, da jih prekomerne doklade uduše in jim podvežejo vitaliteto.

1. Glede davka na zemljišča nimamo principijelnih pomislekov, osnovnim načelom je pritrđiti. Povdariti je zlasti glede tega davka, da vprašanje zmagljive obdavčitve zavisi v prvi vrsti od doklad, kojim baza bi bil predmetni davek.

2. Glede davka na zgradbe vodilnim načelom načrta nimamo ugovarjati ter pozdravljamo v principu določilo načrta, koje izenačuje položaj tovarniških zgradb v mestu in na deželi. Obremenitev hišne posesti je v naših krajih notorično visoka ter moramo odločno v interesu gradbenega razvoja svariti pred vsako večjo obremenitvijo ter se izrekati za omilitve obstoječih bremen. Izrekamo se proti različnim merilom v občinah različne velikosti, kar se tiče dopustne tangente za vzdrževalne stroške, upravo in amortizacijo. Velja naj enotna mera 30%. Glede davčnega merila pri najmarini je naše mnenje, da je odločno previsoka ter da ne bi smelo segati preko 15%. Previsoka bremena hišne posesti je treba za-

vračati, osobito v današnjih časih, ko je želeti živahne stavbne delavnosti tako v interesu dalekovidnega kakor tudi v interesu dalekovidne davčne politike, ki z novimi zgradbami pridobi nove davčne vire. Odpravi razredarine, izvzemši rudimenta, ki ostane v členu 47, alineja predposlednji, se ne protivimo, pač pa smo mnenja, da je obremenitev vsake pijese s 30 dinarji letno za prilike na selih odločno previsoka. Glede davčne prostosti, koja je prvredni faktor za pospeševanje gradbene delavnosti, določila v načrtu nikakor ne zadoščajo zahtevam današnjega časa ter je naša zahteva v tem pogledu, da se prizna privilegij davčne prostosti vsem stanovanjskim zgradbam brez razlikovanja na kraj. Davčna prostost mora biti popolna ter vsebovati tudi doklade. Odločno se izrekamo proti načelom, zastopanim v načrtu v členih 56 in 57, kateri odreka pravico sodne izterjave najmarine, ki se ni fitirala.

3. Davek na podjetja in obrate, zamišljen po načrtu kakor specijalna dohodnina trgovskih, obrtnih in industrijskih cenizov, bazira na načelu, da je praviloma od čistega letnega donosa, ugotovljenega po posebnih predpisih in opravljenega po rednih poslovnih knjigah, plačevati 10%. — Proti davku v taki obliki sami imamo odločno ugovarjati, da bi ostalo pri davčnem merilu 10%, koji je višji, nego sicer običajno za enake obdavčitve drugod, kjer je kakor n. pr. v Češkoslovaški in Avstriji merilo normirano z viškom 5%. Ker priredba tega davka predpostavlja pravilno knjigovodstvo in samo za določene izjeme tako za primer nepismenosti postavlja obdavčitev po vnanjih znakih, imamo spričo dejanskih razmer v našem trgovskem in obrtnem stanu, kjer prevladujejo obrati zlasti na deželi, ki nimajo potrebnih kupčijskih knjig, tehtne pomisleke oziroma upravičeno bojazen, da se tak zakon ne bi dal upravljati zadovoljivo ter da bo za dolga leta še obdavčitev po čistem donosu obratov efektivno ostala izjema. Iz tega tehtnega razloga se izrekamo za to, da bi se ta davek odmerjal po vzorcu naše sedanje pridobnine v Sloveniji po vnanjih znakih, da se postavi mera navzgor, je dvojna pot: ali določitev maksimalnega kontingenta ali pa norma, da obdavčitev ne sme iti preko 5% čistega donosa. Ventil bi bil dan v tem, da sme cenizt proti višji nego 5% obdavčitvi nastopiti uspešno z dokazom potom priziva.

Za primer, da ostane navzlic našim utemeljenim pomislekom pri davku v zmislu načrta, je neobhodno potrebno, da se v členu 72 ustavijo meddopustne odbitke zlasti invalid-

trg približno 280.000 kg in iz vzhodne Afrike približno 560.000 kg. Od zadnje množine gre približno tretina v Indijo in od tu zopet deloma v Anglijo.

Lepo število slonov se mora potem ubiti, da se dobi tako množino slonove kosti!

Res je! Omenjena povprečna letna množina 840.000 kg predstavlja produkt 65.000 slonov, katere morajo ubiti, da pridejo na to množino teže.

Ali je tako strašansko veliko teh živali?

Slon se nahaja v vsej notranjosti razsežnega afriškega kontinenta, od 20. stopinje severne do 20. stopinje južne širine, torej od Sahare do dežele Damara. Število njih je sicer še vedno veliko, vendar s takšnim uničevanjem vsako leto se mora skupno stanje sčasoma seveda znatno zmanjšati, in če ne bodo narodi, ki imajo v posesti Afriko, izdali in tudi strogo izvajali splošni zakon v njih zaščito, bo slon v doglednem času pač popolnoma izginil.

Od obale se je slon že povsod umaknil nazaj, toda tudi v notranjih pragozdih ni več varen svojega življenja. Ako ne delajo lova nanj trgovske karavane, prodirajoče od obale v notranjost, napravijo to zamorski rodovi, ki vsi prav dobro vedo,

kako visoko vrednost ima za trgovca slonova kost.

Ali je kakovost slonove kosti povsod enaka? vpraša Ernst.

O ne, odvrne gospod Arlberg, ampak je nasprotno zelo različna po starosti in izvoru zob. Čim bolj je oddaljena od ekvatorja in čim bolj je suha pokrajina, iz katere izhajajo, tem bolj je kost surova in gosta, in čim gorkejša, bolj vlažno in nižje ležeče je bivališče slonov, tem finejša in prozornjša je kost. Najboljša kakovost pride iz Gabuna, najslabša iz Tripolisa, Senegambije in Damara.

Kako dolgi in težki pa so pravzaprav zabje slonov? vpraša Fric.

Zobje odrastlega slona postanejo dolgi po dva metra in tehtajo skupno 30 do 50 kg, izjemoma tudi 75 do 90 kg in še več. Ob jezeru Tanganika so našli nekoč zob, dolg 2,94 metrov in težak 74 kg. Iz Ugande so prinesli na prodaj krasen par zob, dolgih po 2,57 metrov in težkih po 100 kg. — Taki zobje predstavljajo celi kapital, in kakor sem že omenil, vedo to celo v najglobokejši notranjosti bivajoči zamoreci zelo dobro in si dajo tudi plačati za blago. Sicer pa stane trgovina s slonovo kostjo iz notranjosti proti obali zelo veliko, kajti vsak glavar, skozi katerega pokrajino gre karavana, mora prejeti darila, da jih neovirano pusti potovati. —

ski davek, darovi v humanitarne in kulturne svrhe ter remuneracije in gratifikacije vseh vrst lastnim uslužbencem, ne glede na pogodbo med gospodarjem in uslužbencem.

4. Davek na obresti in rente v bistvu odgovarjajo sedanji rentini v Sloveniji, je po svojem donosu pri nas podrejene važnosti, donajajoč v celi Sloveniji letno 135.000 dinarjev. Proti določeni načrti nimamo principijelnih pomislekov, priporočamo pa, da se normira davčni minimum enako dohodnini, ker treba vpoštevati male cenzite, kojih položaj je vsled vojske, vsled razvrednotitve mobilnega premoženja notorično neugoden. Dalje priporočamo diferenciranje davčnega merila v korist obrestim iz hranilnih vlog v hranilnicah in posojilnicah, ker gre tu navadno za denar gospodarsko šibkejših in gospodarsko manj verziranih slojev. Vpoštevajoč posebnost teh dohodkov bi bilo umestnejše normirati pričetek davčne dolžnosti stoprav s početkom bodočega davčnega leta, mesto — kakor v načrtu predvideno — od dneva, ko pričenja pravica do tega prihoda.

Trgovec.

Bajka. Napisal Fr. Zelenik.

V času, ko smo imeli se ekselence, dvorne in cesarske svetnike, v času, ko slovenski industriji še niso zavračali od svojih veselilnih prirediteljev visokih državnih uradnikov, ker niso prišli v frakih, v tistih časih tedaj se je podal mlad trgovec iz svoje ozko zaplankane domovine na Anglesko, da si pridobi več izkušenj in spozna svetovno trgovino in njene naprave. Bil je tam precej let in ker je bil ne samo priden, ampak tudi varčen in podjeten, si je tekom let pridobil lepo premoženje in velik ugled. Občeval je z aristokrati, diplomati, umetniki, militaristi in z drugimi takimi visokimi živinami. Njegovo besedo so povsod radi poslušali in so spoštovali našega trgovca ne radi njegovega premoženja, ampak radi njegovega praktičnega duha in znanja.

Kdor je bil po svetu, ve, kaj je domotožje. Pregovor pravi, da je povsod dobro, ali doma je najboljšo. — Tudi našemu trgovcu se je zahotelo, da vidi zopet svojo domovino. Poda se na pot in pride srečno domov.

Sprejeli so ga v domovini prijazno, poslušali so njegove besede iz vljudnosti, niso se pa ravnali po njegovih hasvetih, pač pa so se posmehovali oblastno. Videl je kratkem, da doma velja le jurist in podobni ljudje, trgovec pa se prezira.

Naš trgovec je bil brihtne glave, pa je hotel dognati, kaj je vzrok te-

Neverjetno je, kaj mora taka karavana vse vlačiti s seboj, da nasiti poželenje zamorcev; tako n. pr. kotle, ponve, izdelke iz bombaža, bisere, nože, škarje, srajce, igle, zvončke, steklenice, stare puške, smodnik itd.

Evropska trgovina s slonovo kostjo je pač večinoma v rokah Angležev? vpraša Kurt.

London je vsekakor najznamenitejši trg za ta predmet, odvrne gospod Arlberg, toda nemškemu konsumu se je sčasoma posrečilo, napraviti se neodvisnega od Londona in sicer ima pri tem zasluge zlasti hamburška trvdka Meyer, ki sama vzdržuje lastne karavane in razpošilja nakupovalce.

Poprej ste omenili Ugando, gospod Arlberg, ali je to pomembna angleška kolonija?

Vsaj postala bo najbrž sčasoma, in čez devetsto kilometrov dolga železniška proga, ki veže glavno mesto Entebbe ob jezeru Victoria — Njansa z Mombaso na vzhodni obali, znatno olajšuje kultiviranje te bogate dežele. Uganda je vezni člen med Egipctom in sploh deželami ob gornjem Nilu ter med vzhodno — in južnoafriško posestjo Angležev. Glavni izvoz te pokrajine obstoji v slonovi kosti, kožah in rdečem popru, pričinja jo pa izvažati sedaj tudi bombaž in kavo.

mu omalovaževanju. Vzroka ni mogel dognati, pač pa je našel, da se to omalovaževanje kaže vsepovsod v javnem življenju, da so celo ministri proti trgovskemu stanu. Videl je, da v parlamentu sede župniki in prelati, nesebični agrarci in rokodelci, delavci in jezični in druge vrste dohtarji, državni uradniki in časnikarji, le trgovcev ni. V državnih službah so sami juristi in podobni učenjaki. Čudno se je dozdevalo našemu trgovcu, ker je na Angleškem bil vaju drugačnih razmer.

Ker ni mogel dognati v svojem mestu vzroka, zakaj se omalovažuje trgovski stan, se je podal v prestolico, da poizve na višjih mestih. Zvedel je, da finančni minister najbolj pozna trgovski stan, ker se skoraj vsaka nova vrsta davka naprti le trgovcu. Tedaj ta minister gotovo trgovski stan če že ne ceni, pa vsaj najboljše oceni.

Čaka dolge ure, predno pride pred ministra. Da ne bo zamere, reče: Ekselence, ponižno prosim pojasnila, zakaj postopa država tako mačehovsko s trgovskim stanom, ko vendar odrajuje ta stan največ davkov in plačuje skoraj samo on carine in takse. Minister pogleda prosileca prav nezaupno, ker kaj takega še ni slišal. Nasloni se na naslonjalo svojega ministrskega sedeža in reče: Vprašujete me, zakaj se ravna tako slabo s trgovskim stanom. Odgovor je čisto enostaven: ker je trgovski stan. Besedo »trgovski« je izgovoril tako, kakor izgovarjajo otroci besedi »ribje olje«. Sicer pa, nadaljuje minister, se nahaja tukaj zraven ministrstvo vede in vere, povprašajte tam, morda dobite kak drugačen odgovor.

Naš trgovec se poda v ministrstvo za vede in vere in prosi ministra za pojasnilo, zakaj postopa država tako mačehovsko s trgovskim stanom, ko je vendar trgovski stan širitelj vede in splošnega blagostanja, pospeševatelj napredka in svetovnega prometa. Ta minister mu je dal enak odgovor, kakor finančni minister. Povpraševal je še pri ministru za pravde, pri ministru za socialno politiko in še drugih ministrskih, ali povsod so mu dali eden in isti odgovor. Ko trgovec vidi, da pri vseh teh ministrstvih ni dobil zadovoljivega odgovora, se poda do ministra za trgovino. Ta bo vendar znal točnejši odgovor. Povpraša po ministru, pa mu rečejo, da je na dopustu, ali naj se obrne do njegovega pomagača, ta mu bo znal dati pojasnila. Trgovec se res poda do pomagača in da ne bo zamere, reče: Ekselence, vršili so se veliki boji za svobodo trgovine, vse države celega sveta hočejo imeti jako in razvito trgovino, zato pa države podpirajo trgovino z vsemi sredstvi. Le v naši domovini se ravna z trgovino in trgovskim stanom kot bi bil »quantité négligeable«. Velika strokovna izobrazba, vsestranske izkušnje trgovskega stanu bi vendar dobro služile državi in bi ta morala je izkoriščati.

Pomagač ministra zgrbanči čelo. Taka predrznost! Vendar premaga svojo jezo in reče: Je jako zanimivo, kar pravite. Odgovor dobite pisnimim potom, ko se vrne gospod minister z dopusta.

Preteklo je takrat nekaj let, trgovec še vedno čaka na pismeni odgovor iz ministrstva za trgovino in bo najbrže ostal brez odgovora, saj je medtem tudi že odpihal nazaj na Angleško, ker se ni mogel sprijazniti z razmerami v domovini.

Naše prometne razmere.

Prometni kontingenti.

Za prometno smer iz Slovenije proti vzhodu pridejo v velikih količinah sledeči transporti, odnosno predmeti v poštev:

1. Premog iz Slovenije za železnice na Hrvaškem in Slavoniji, Vojvodini, Srbiji ter za rečno brodarstvo in za oskrbo Beograda povprečno dnevni 130 vagonov.

2. Za reparacijski material iz Nemčije in sicer najpoprej veliki

kontingenti živega blaga, goveje živine in konj, dalje poljedelskih strojev, mostovnih konstrukcij in drugega tehničnega materiala za popravilo razrušenih železniških objektov in konečno za obnovo železniškega prometa v Srbiji celovni park novih lokomotiv in vagonov.

3. Izdelki domače žlahtne industrije, predvsem kovinske in kemične, dalje drva za kurjavo za Vojvodino, kjer vlada popolno pomanjkanje kurilnega materiala, dalje stavbeni les in stavbeni material sploh, cement, apno, opeka za stavbeno gibanje na Hrvaškem, Slavoniji in Vojvodini ter za obnovo Beograda ter drugih porušeni krajin.

4. Poleg tega prihaja preko te prometne smeri tudi še znaten del importnega blaga posebno tekstilnih in kovinskih izdelkov, kot vavonske in kosovne pošiljatve.

Prevoz reparacijskega materiala, kakor tudi prevoz premoga v povečanih kontingentih, je smatrati za izreden tovor, medtem ko je ostalo blago smatrati za redni kontingent prometa.

Prometni tovor v nasprotni smeri iz vzhoda proti zapadu je po svoji količini mnogo manjši in obsega v glavnem živila, živo živino, krmila za pasivne kraje in za izvoz ter nekatere specialne izdelke lesne industrije, ki se izvažajo v zapadne države. Za to prometno smer se deloma lahko uporablja prazne garniture, ki se vračajo z vzhoda proti zapadu.

Nadzor ministrstva nad prometnimi omejitvami.

Vsled zastoja tovornih pošiljk, ki so bile določene za Beograd, je pričelo lansko leto beograjsko časopisje, med njimi posebno Trgovinski Glasnik veliko kampanjo proti zagrebški železniški direkciji, češ, da ona iz političnih oziror favorizira Zagreb in ovira ekonomsko obnovo Beograda. Takrat je stalo na progah zagrebške direkcije okrog 800 vagonov pošiljatev, namenjenih za Beograd. Posledica te kampanje je bila, da je ministrstvo saobračaja odvzelo direkcijam pravico samostojnega izdajanja prometnih omejitev ter si jo pridržalo sebi. Predloge za prometne omejitve, ki jih sedaj stavi zagrebška direkcija in ki so vedno nujni, reši ministrstvo po mnogih brzozajnih in telefonskih urgencah navadno šele četrty ali peti dan, ko je že prekasno in situacija mnogo bolj kritična kot pa bi bila, ako bi se prometna omejitve izdala pravčasno. Da ne bi bilo treba vedno prositi ministrstvo za prometne omejitve, ker zahteva ministrstvo potem dolga poročila kaj je vse vzrok za zastoja tovora in prenapoljenosti postaj, je puščala direkcija sicer na papirju promet odprt, v resnici pa je bil promet zaprt, ker je stran kam dala samo gotov odstotek zahtevanih vagonov, ali pa se jih jim sploh ni dostavilo, in je kontingentirala prevzemanje tovora napram sosednjim direkcijam, to se pravi, da je namesto pravičnega dnevnega tovora od sosednjih uprav prevzela samo toliko in toliko manjše število vagonov. V tem oziru so bili očitki, ki so bili izrečeni na protestnem zborovanju Zveze industrijcev dne 6. oktobra t. l. opravičeni in utemeljeni.

Zastoj na Hrvaškem.

Jasno je, da ako manjka za redne vlake po turnusu en stroj na dan, za ojačeni jesenski sezonski promet pa kar 19 lokomotiv in 25 strojevodij, da ohromi vsled tega cela proga in zastane ves tovarni promet. Brzotovorni vlaki so morali biti odpovedani. Kvarljivo blago, kakor sadje in zelenjava potuje po 6 dni iz Zemuna do Zagreba in pride popolnoma skvarjena v namembne postaje. Kako težke so razmere na Hrvaškem priča na to, da je bila Koprivnica v zadnjih mesecih enkrat kar 8 dni brez nabiralnega vlaka in da je morala kurilnica v Osjeku meseca oktobra odpovedati 155 tovornih vlakov. Tovorni vlaki vozijo

vsled vseh navedenih momentov s hitrostjo 20—25 km, namesto da bi vozili z brzino s 40 km.

Industrijski vlaki.

V sporazumu z ravnateljstvom južne železnice v Ljubljani se je nameravalo pomagati domači industriji na ta način, da se formira vsaj tendensko po en direktni vlak za Srbijo, Vojvodino ali Bosno. Idejo je podpirala direkcija v Zagrebu in prvi vlak je odšel 4. decembra iz Sevnice proti Beogradu. Ministrstvo saobračaja pa je takoj brzozajno ukinilo take vlake in zahtevalo pojasnila od južne železnice, zakaj se je blago kljub prometnim omejitvam odprenilo. Ministrstvo saobračaja tudi ne daje tuzemski produkciji in industriji nikake prednosti in je medtem, ko je tovor Jesenicam in drugim tovarnam po cele mesece zastajal in se ni mogel odpremiti, prepovedalo inspektoratu v Ljubljani omejiti sprejemanje tovora iz inozemstva. Prometne omejitve se izigrava v Zagrebu z industrijskimi koloseki na vse mogoče načine. Naš interes pa gre za tem, da se pri prometnih omejitvah ne dela izjem na škodo slovenske industrije, marveč da veljaj načelo, da je predvsem skrbeti za kontingentiranje prometa iz tuzemske industrije potem še le iz inozemstva.

Zastoj v Sloveniji.

Momentana slika tovrnega zastoja na državnih progah v Sloveniji je sledeča: na državni železnici 493 vagonov, od tega 210 naloženih in 73 praznih za smer proti vzhodu; na južni železnici stoji: za Zagreb j. k. 462 loco, za Zagreb d. k. 288 loco, za Zagreb d. k. 122 tranzit, za Sisak tranzit 204, za Sisak loco 23, skupno torej 1099 vagonov.

Dodatni dobavni roki.

Vsled splošnega protesta gospodarskih organizacij cele države proti sedaj veljavnim dodatnim dobavnim rokom namerava ministrstvo saobračaja, kakor smo poučeni, s 1. januarjem leta 1923 znatno skrajšati dobavne roke. Na podlagi sedanjih dobavnih rokov železnica lahko prevaža brzozajno pošiljko mesa ali zaklane živine iz Zaloga v Ljubljano, torej na razdaljo 9 km, celih 12 dni, pošiljko živih živali kot sporozajno robo iz Beograda na Jesenice pa nič manj kot 87 dni, ne da bi imel lastnik pravico zahtevati kako odškodnino, če se mu medtem blago skvari. K temu ni treba nadaljnjih komentarjev. Kakor smo informirani, so vse druge železniške direkcije pristale na skrajšanje dobavnih rokov, le Zagrebška direkcija je, uvidevajoč svoj kritični obratni položaj, protestirala proti skrajšanju rokov.

Posiljatve iz Vojvodine proti zapadu se prevažajo po naredbi ministrstva saobračaja, ki je bila izdana na predlog beograjske direkcije, sedaj po lokalnih progah preko Osjeka-Virovitice in Križevcev, kjer vlada iz zgoraj navedenih vzrokov največji zastoj in so pošiljatve na tej progi včasih preko treh mesecev na potu.

Obžalovanja vredno dejstvo, da ministrstvo saobračaja po obsežnem ekspoziciju, ki je podan po zimi v plenu finančnega odbora o stanju našega prometa to vprašanje ni več pokrenilo v parlamentu in da od strani naših narodnih poslancev v tem oziru ni bila pokrenjena nikaka energična enotna akcija. Razmere pri drugih direkcijskih niso mnogo boljše, kot pri zagrebški direkciji, ki je vsled važnosti tranzitnega prometa v sredini interesov vseh gospodarskih krogov.

Investicijski program.

Zagrebška direkcija se mora vsled tega celo leto pomagati le s krpanjem in zasilnimi ukrepi in delno pomočjo, tam kjer je najhujše. Ni pa več kos situaciji, ker v to svrhu zadostnih materialnih sredstev za osebne in materialne izdatke nima. Direkcija je izdelala program o investicijskih, ki so potrebne za sanacijo prometa in sedaj je stvar

ministrstva in narodne skupščine, da o tem programu odloči, ali in v koliko naj se izvrši in na kak način naj se dobijo v ta namen potrebna sredstva. Med temi deli se nahaja zgradba drugega tira na progi Novska-Vukovci 152 km v ceni 228 do 307 milijonov dinarjev, dalje pojačanje dolnjega utroja in mostov na progi Caprag-Karlova-Bubnjarci in razširjenje postaj 82—110 milijonov dinarjev, pojačanje gornjega utroja pri ge Šmarje-Nov mesto 29—39 milijonov dinarjev itd.

(Dalje prih.)

Kako ravnaj s trgovskim nastavljenecem?

Razmerje med delodajalcem in delojemalcem je posebne važnosti za razvoj podjetja ali trgovine. Ako sta drug z drugim zadovoljna, tedaj ima trgovec mnogo lažje delo in lahko računa z napredkom.

Nastavljenec se mora truditi, da zadovoljuje željam svojega delodajalca, da dela za njegove koristi in uspeh, da vestno izpolnjuje svoje dolžnosti.

Nasprotno pa mora biti gospodar svojemu sodrniku naklonjen in blagohoten, mora pomisliti, da je bil tudi on svojčas pomočnik, se mora spominjati, kako je vplivalo nanj postopanje prijaznega in dobrohotnega in kako postopanje sitnega in nikdar zadovoljnega gospodarja.

Delodajalec in delojemalec sta drug od drugega odvisna. Trgovec ne more biti sam brez sodrnikov. Tega mora primerno nagraditi za sodelovanje, da more izhajati. Marsikateri gospodar je sam kriv, če nastavljenec niso zanesljivi in se izgubijo na nepošteno pot. Sila je hujska od moralnega čuta.

Pri sprejemanju novih nastavljenecv bodi počasen in previden. S početka mu daj rajši nekaj manj, pa pozneje več primakni, če se prepričaš, da je dober.

Kakor ni ugodno za firmo, ako pogostoma menja nastavljenec, tako tudi za tega ni dobro, če rad menjava službo. Ljudski pregovor pravi: goste službe redke sukne. Vsak gospodar mora gledati na to, da si obdrži dobrega uslužbenca. Slabejšemu in manj sposobnemu sicer plačaš manj ali tudi slabše dela.

Prostovoljno povišanje je najboljša izpodbuda pri delavnih in sposobnih nastavljenecih. Pri državnih uslužbenecih je ravno to slabo, da dobi vsak svojo mesečno plačo, pa naj kaj dela ali ne. Tam ni nobene izpodbude na vestnejše in uspešnejše delo.

Nastavljenec dajaj toliko dela, kolikor more izvršiti.

Nikar ne bodi neprijazen z nastavljenecem in ne grajaj ga pred odjemalci. To je za sodrnika ponižujoče in odbija posebno finejšee stranke.

Ako te prosi nastavljenec razen svojega zakonito pripadajočega dopusta še kak dan za ureditev privatnih zadev itd., mu ga daj in bodi prepričan, da ti bode hvaležen in te odškodoval z dobrim in vestnim delom.

Navajaj svoje nastavljenec, da bodo čitali strokovno časopisje in strokovne knjige. Poznal sem šefa velike firme, kateri je sam naročeval take knjige in časopise, pa jih dajal nastavljenecem.

Kadar sumiš, da kateri uslužbenec ni pošten, ne izreci kratkomalo svoje sumnje, ker lahko zadeneš nedolžnega, katerega bi taka sumnja hudo bolela. Opazuj previdno in ko se prepričaš o nepoštenosti, imaš izbero, da izročiš stvar sodišču ali pa urediš na tiho. Odvisno je od okoliščin in razmer, kako se postopa. Na vsak način se morajo obvestiti stariši. Mnogokrat je umesten resen opomin in opozoritev, s katero se marsikaterega dolgoprstneža zopet spravi na pot poštenja.

M. Savljč:

Naša industrija in obrti.

(Dalje.)

Iz tega sledi, da bi bil naš velik interes, da bi zgradili čim večje število teh tovarov za lepenko ter jo izvažali v inozemstvo namesto mehkega in stavbnega lesa, ki se sedaj izvažava. To bi bilo tem preje mogoče, ker inštalacije takih tovarov ne stanejo mnogo denarja in sicer niti polovico tega, kar stanejo papirne tovarne. Večja produkcija lesovine bi omogočila poceni izdelavo novinarskega papirja v državi, kakor tudi omotnega papirja, ki ga z malimi izjemami uvažamo iz inozemstva in za katerega dajemo ogromne vsote denarja.

Da bi dobili za papirne tovarne naše poslovodje in da bi mogli domačine zainteresirati za zgradbo takih tovarov, bi bilo treba, da se izšola gotovo število dovršenih maturantov v šoli za papir v Grenoblu ter da se jih potem pošlje v prakso v inozemstvo, tako da se popolnoma teoretično in praktično izurjeni vrnejo k nam. Taki strokovnjaki bi bili najboljši inicijatorji za zgradbo tovarov za celulozo, lesovino in papir med našim ljudstvom in pri domačem kapitalu.

65. Izdelava celuloze pri nas.

Celuloza, ki se uporablja pri izdelavi boljšega papirja, kakor tudi nahaja v območju direkcije Zagreb, brezdimnega smodnika, se izdeluje pri nas v dveh tovarnah in sicer v Drvaru v Bosni in v Goričanih v Sloveniji.

V Drvaru so osnovali leta 1905 šumarsko industrijsko podjetje Doberlin-Drvar kot delniško družbo in tvrdko Simonius iz Švice kot delniško družbo s kapitalom 3 milijonov kron in sicer vsaka s polovico kapitala. Cilj ustanovitve podjetja podjetja je bil, da se zgradi tovarna za celulozo, ter da se izkoristi žaganje in drugi lesni odpadki, ki jih stružnice po pokritju svojih potreb ne morejo uporabiti, marveč so jih morale brez koristi sežgati. Ravnotako je bilo treba izkoristiti les, ki za struženje ni bil uporabljiv in ki se je vsled tega puščal v gozdu, da je segnil.

Tovarna celuloze je začela obratovati leta 1908. Od začetka je imela tovarna težkoče, dokler ni dobila in izšolala delavstva in dokler ni našla načina predelave, ki bi bil primeren za to vrsto lesa. Vsled tega ni mogla do leta 1912 izplačevati nikake dividende. Leta 1912 je plačala 3½%, leta 1913 3%, pozneje pa vsled vojne zopet ni mogla plačevati nobene dividende. Leta 1912 je tovarna izdelala 1338 vagonov celuloze, leta 1913 pa 1398 vagonov, s čemer pa njena kapaciteta še ni bila popolnoma izkoriščena. Leta 1914 je bil montiran peti kotel za kuhanje celuloze, s čemer se je produkcija za eno četrtino povečala. Poleg odpadkov iz žage je dobivala tovarna okrog 100.000 m³ lesa letno in za leto 1915 je bilo preračunano, da dobi 125.000 m³ lesa. Med vojno je slabo obratovala, ker ni bilo delavnih sil, da bi pripravljale les. Od leta 1914—1918 je bilo izdelanih 942, 258, 303, 77 in 20 vagonov letno.

Leta 1919 je znašala produkcija 65 vagonov, leta 1920 pa že 132 vagonov, a v letu 1921 se je dvignila na 35 vagonov meseca marca ter se je računalo, da se bo v naslednjih mesecih produkcija zvišala na 70 vagonov mesečno. V tovarno je bilo investiranih do 1915. leta 5 milijonov in 105 tisoč kron.

Da bi se videlo, kako velika je ta tovarna, navajamo sledeče podatke: Tovarna ima med drugim 6 parnih kotlov po 205 m² ogrevalne površine, 1 parni stroj za 1000 konjskih sil, 2 generatorja za pridobivanje električnega toka, eden za 550 voltov in 168 amperov, drugi za 220 voltov in 163 amperov; 3 peči za prežgavanje železnega kršca (pirita), 5 peči za žveplo, 7 stolpov za izdelavo luga za kuhanje celuloze, ki so po 20 m visoki, dalje dvigalo za razkladanje hlodov z dvigalno močjo 5 ton, 2 žagi za re-

zanje hlodov, strojno napravo za dovlacevanje lesenih klad, ki je dolga 800 m, 3 stroje za drobljenje lesa, 5 valjnih rešet za razplastitev, transporterje, ekshaustor, 5 kotlov po 170 kubičnih metrov in sicer 4 za direktno kuhanje, 1 za indirektno kuhanje, 4 separatorji, 4 pincete za grčee, pincete za pesek, 15 pincet za vozle, dva vodna mlina z zgornjim vodoravno premičnim kamnom, 4 zgostilne valje, 4 kadi za mešanje, 2 stroja za odvajanje vode z dvema stiskalnicama, katerih ima vsaka 20 sušilnih cilindrov, črpalke za vodo, 2 hidralični stiskalnici, črpalno postajo za 100 l vode na sekundo, visok vodni rezervoar z 400 m³ vsebine, ter kanala za odvajanje umazane in nečiste ter smrdljive vode, ki je 10 km dolg, pisarne, hiše za delavce, delavnice za popravila, skladišča, apnenice itd.

Radiotelegraf v službi časopisja in mi.

V vseh kulturnih državah imajo že dolgo časa organizirano svojo radiotelegrafično službo za časopisje. V vsakem važnejšem mestu so vpostavljene r. t. stanice, katere permanentno oskrbujejo vso dopisno službo tiska ter tudi izmenjavo domače kronike.

Te stanice so opremljene z najmodernejšimi r. t. aparati, ter z lahkoto sprejemajo celó poročila transatlantskih r. t. velepostaj.

Z zanimanjem sem proučeval sistem teh organizacij z znanstvenega kakor tudi praktičnega stališča. Vsičuje se mi vprašanje: »Čemu naj bi mi Jugoslovenci zaostajali, in si ne ustanovili kaj sličnega?« Sicer ne v takem obsegu kot Angleži ali pa Amerikanci, toda manjše, tako da bi odgovarjalo našim kulturnim in gospodarskim potrebam. Saj v zadnjem času se je naše časnikarstvo zelo, zelo razvilo. Če število naših dnevnikov in revij primerjamo z številom prebivalstva, vidimo, da proporcionalno nadkrilujemo marsikakega soseda, ki se je razvijal sto — da tisočletja!

Mi Balkanci pa smo počeli z našim svobodnim razvojem komaj včeraj!...

Naše časnikarstvo težko občuti pomanjkanje dopisnega urada.

Sedaj so pač vsi dnevniki, banke itd. navezane na lastno poročevalsko službo, in ta služba je žalibog tudi sila pomanjkljiva, posebno kar se tiče inozemstva.

Predaleč bi me privedlo opisovanje vseh mogočih kalamitet, od katerih je odvisna ta služba. Žurnalisti, banke in druga veleindustrijalna podjetja bijejo heroične boje med Scillo in Karibdo telegrafa in telefona. Ne omenjam pa materijalne škode: izgube časa, denarja itd. Zainteresirani krogi to najbolje vedo.

Da mi krvavo potrebujemo dopisni urad, namreč tak nepristransko in z kronometrično sigurnostjo delujoči urad so zapazili tudi inozemci. Na vso paro delajo, da bi v najkrajšem času ustanovili to podjetje ter na ta način imeli več ali manj pod kuratelo celi naš jugoslovenski tisk.

Gospoda moja, to niso same prazne besede! ampak navesti čem Vam dokaze.

Pred nedavnim časom je mene prosilo neko italijansko velepodjetje (ime zamolčim iz same korektnosti), da mu dam oziroma poskrbim potrebne informacije tu pri nas glede ustanovitve radiotelegrafičnega dopisnega urada. Na moj negativen odgovor je ta italijanska velefirma poslala v Beograd in Zagreb člana svojega upravnega sveta z vsemi potrebnimi instrukcijami, da sondira terrain pri raznih oficijelnih in neoficijelnih krogih. Možakar se nahaja še vedno tam doli nekje in otipava razne vladne mogotce.

Jugoslovani! ali naj to dovolimo? Ali naj dovolimo, da pride naš tisk pod tujerodni vpliv?

Oporekalo se mi bode najbrže, da vlada sama ne bo nikdar dovolila inozemcu koncesijo za takó delikatno podjetje. Italijanska firma pričakuje kaj takega. Zato pa si je že zasigurala sodelovanje nekkih ephijaltesev kateri bi s svojim pristno slovanskim imenom pokrivali tuji kapital in vpliv!

Upam, da ta moj dopis, katerega namen je razkrinkati te mahinacije — bode streznil tudi te »epihjaltese«. Če ne bode to nič pomagalo — bom pa prihodnjič ožigosal te gospode vsej javnosti še z kaj drugim.

Da mi ne bode kdo očital: češ, ne privoščiš jugoslovanski štampici modernega »Pressbiroja« hočem na kratko opisati tako podjetje z tehnično in praktičnega stališča ter tudi apeliram na jugoslovensko javnost, da si ustanovimo sami z našimi kapitali to velevažno in tudi lukrativno podjetje.

Za vzor sem si vzel angleško »Radio-Heraldno Agenturo« koja je vzorno organizirana. Dodajam še par svojih nasvetov, ki naj bi omogočili, našim razmeram primerno, praktično službo z tu- in inozemstvom.

Po mojem skromnem mnenju bi zadostovalo našim potrebam, da si ustanovimo tri r. t. stanice, in sicer v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. Da bode širji javnosti razumljiva vsa organizacija, bodem na kratko opisal funkcijo vseh treh stanic, posebno pa Ljubljanske.

V Ljubljani bi bila največja postaja in sicer radi tega ker naše mesto leži geografično najbližje okcidentu. Na zapadu so namreč najvažnejše r. t. postaje, in z temi bi morala imeti naša Ljubljana vedno in sigurno zvezo. Po mogočnosti bi mogli biti montirani aparati v centru mesta. V ta namen bi najlepše služila nova palača ljublj. kred. banke, na kojoj streho bi se brez posebnih težkoč dvignilo 25—30 m visoko anteno. Tiranti antene bi se sorazmerno razdelile po strehah okoli stoječih poslopij.

Aparati, kakor tudi pisarniški prostori seveda bi se mogli nahajati v poslopiju pod anteno. 2—3 lokala bi v ta namen popolnoma zadostovala.

Oddajni aparat ljublj. r. t. stanice naj bi bil najnovejši tip in sicer »G. M. 541, 25 Kw. 25 kilowatni oddajnik bi zadostoval za imeti zasigurano korespondenčno zvezo z ultrapotentično r. t. stanico Pouldhu (Anglija). Za večje daljave bi pač služila stanica Pouldhu ali pa kakšna druga (Nauen!) kot transitna stanica. V tem oziru že eksistirajo mednarodni dogovori, kateri predvidevajo medsebojno izmenjavo r. t. korespondence med vsemi postajami.

Ljubljanski 25 Kw oddajni aparat bi omogočil telefonične govore z vsemi stanicami v centralni Evropi. Tudi »sprejemni aparat« bi moral biti najnovejšega tipa. Zato bi priporočal M. M. 1. To je pravi juvel tehnike. Ta »sprejemnik« sem imel priložnost občudovati pred kratkem v r. t. postaji Storta pri Rimu, kjer je vzbudil pozornost celega sveta. — M. M. 1 je najnovejši izum velikega genija W. Marconija in njegovih nič manj slavni sodrnikov Mathieu-ja in Franklina. V promet je spravljen ta aparat komaj pred par meseci.

Prirejen je za vzprejem visoko frekvenčnih valov, ima transformator, amplifikator, 8 termojoničnih žarnic (»Audion«) ter omogočuje sprejemanje natančno registrirane dolžine električnih valov od 300—25.000 m! S pomočjo tega tipa je omogočen »duplex« ali »triplexservice« ter je popolnoma neobčuten za atmosferično motenje (interferencce, parasitalno šumenje). Lahko sprejema in oddaja istočasno — in to samo na eni anteni. Najinteresantneje pri tem tipu je to, da se lahko sprejema tudi brez antene in sicer od najbolj oddaljenih postaj na svetu z isto točnostjo po dnevu ali pa ponoči! — Kakšne pa so dimenzije tega čudeža? se bode kdo vprašal. Celi aparat meri približno 45×40×35 cm!

Družba „Mirja“ Ljubljana
Kralja Petra trg 8. Telefon št. 220.
Nakup gozdov. Prodaja vsakovrstnega lesa.

Tehta pa — z vsemi pritklinami — 18 kg!

Kaj ni to občudovanja vredno? — Koliko je pri nas inteligentov, koji vedo, da k tej največji stavbi človeškega uma, je doprinesel jeden glavnih stebrov, naš veliki rojak Nikolaj Tesla! Zemlja hrvaška, lahko si ponosna na svojega sina — in s teboj smo ponosni tudi mi, tvoji krvni bratje! —

Torej vrnimo s k stvari. Na ta način opremljena ljublj. r. t. stanica bi imela direktne zveze malone s celim svetom. Sprejemala bi vsa internacionalna tiskovna borzna, meteorološka poročila, katera so dnevno odposlana od velikih svetovnih r. t. stanic. Sprejemala bi komunikacije agencij Radio, Volta, Reuter, Stefani, Herald in dr. Pospeševala bi izmenjavo lokalne kronike med Zagrebom in Belgradom. Koliko ogromnega gradiva za naše dnevnike, da se ne omeni hitrost in točnost. Dogodek, kateri se odigra ob 10. uri zjutraj v Newyorku, bi ga že zvečer lahko čitalo naše občinstvo v svojih listih!

Pa še nekaj!

Stolp »Eifel« v Parizu in r. t. stanica v Pouldhu oddajajo dvakrat na dan radio - telefonične koncerte. Ker sta obe r. t. stanici opremljeni z ultrapotentičnimi odajalniki, se te koncerte sprejema na tisoče milj daleč. Torej bi se tudi Ljubljana lahko zabavala s temi koncerti, katere proizvajajo svetovni umetniki v omenjenih dveh stanicah. Kavarnarjem i. dr. bi posebni in mali aparat potom »Audiona« in zvokovnega relaisa povečal zvok do take višine, da je močno in razločno slišen tudi v prav velikem prostoru!

Kdor je že slišal take koncerte, ta zna navdušeno povedati kako razločno se čuje vsako noto.

To bi bila za našo skromno Ljubljano senzacija ko bi naš Ljubljančan z njegovo milostljivo, sedeč v »Zvezdi« ali pa v »Unionu« poslušal nežne melodije igrane daleč tam v parterju stolpa »Eifel« ...

Ali bi pobožno poslušal, ali pa indiferentno nadaljeval z svojo razdiralno kritiko najvišje politike?? — (Francoski »Journal« prinaša vsak dan program teh koncertov.)

Tiskovna kakor tudi druga poročila bi se dostavljala abonantom (listom, bankam i. dr.) pismeno — če so sprejeta radiotelegrafično. Radiotelegrafična poročila pa bi se oddajala kumulativno potom lastnih telefoničnih napeljav. Ker vsa telegrafična poročila inozemskih agencij so v francoskem oz. angleškem jeziku, bi moral — da se abonentom olajša delo — jih tolmač posloveniti.

V r. t. stanici bi opravljalo troje izprašanih radiotelegrafistov permanentno službo po dnevu in po noči.

Kar sem povedal o načinu organizacije ljublj. r. t. postaje, velja tudi za ostali dve in sicer samo z to razliko, da za Zagreb in Beograd bi po mojem mnenju zadostoval manjši »oddajalnik« (6 Kw!). Sprejemni aparati kakor tudi vse drugo pa bi bilo isto kot v Ljubljani. —

Koliko kapitala pa bi bilo treba investirati za to podjetje? Tudi na to imam sicer ne natančen — toda vsaj približen odgovor.

Proračun katerega sem sestavil s pomočjo zaupnikov in strokovnjakov svetovne Marconijeve družbe, bi se rabilo za nakup, montažo aparatov, inventar itd. približno 800—850 tisoč ital. lir! Torej primeroma malo, če se pomisli, da je tu že vpošteti tudi obratni kapital za prvo dobo. —

Jugosloveni! Ali naj mirno in z rokami v žepu gledamo, da se tudi na tem polju vsilí k nam tujec? — Pokažimo, da smo zreli in vredni živeti v oni svobodi za katero se je prelilo toliko in toliko krvi. Pokažimo, da hočemo tudi gospodarsko in kulturno imeti svojo neodvisnost!

Z objavo tega dopisa sem pač eno stvar gotovo dosegel. In to je: skvaril sem račune milanski velefirmi, kar je bil moj glavni namen.

Če se čuti kdo interesiranega ali prizadetega, naj se obrne name in pripravljen mu bodem dati vedno vsa potrebna pojasnila ali zadoščenja.

V Ljubljani, dne 23. dec. 1922.

I. Markesič.

Švedske drž. hidro-električne naprave.

(Konec.)

Najstarejša električna vodna naprava Švedske je v Trollhättanu pri Götensborgu, ki z električno energijo oskrbuje kraje v svoji okolici, vendar pa za gospodarstvo ni toliko pomena kot naprava ob vodopadu Porjus v Lappländiji. Že leta 1910 so tu začeli z načrti. Situacija je sledeča: iz jezera Stora Porjusset teče voda v 5 km oddaljeno in 50 m nižje ležeče jezero Lilla Porjusset. Da bi zvišali vodni padec, so pregradili gorenje jezero ob njegovem izlivu z nasipom. Računi so pokazali, da se bo dalo izrabiti 50000 HP. Nad vse zanimiva je zgradba vse naprave. Od omenjenega nasipa vodi v skalo vsekana tunel v dolgoti 250 m do centrale, ki je vsekana 50 m globoko v živo skalo ter je 70 m dolga in 11 m široka; na dnu je elektrarna s petimi turbinami, ki so neposredno zvezan z generatorji. Voda, ki prihaj po dovodnem kanalu, se v razdelitvenem prostoru nad centralo enakomerno razdeli po petih navpičnih betonskih kanalih, ki imajo obliko valja in vodijo k posameznim turbinam. Od teh se od-taka voda po 1300 m dolgem odvodnem kanalu v spodnje jezero. Vsa naprava je zato zidana v skalo, da se onemogoči zmrzovanje vode v zimi, ki ima večkrat do 49° mraza. Dva stroja z izmeničnim tokom in najvišjim učinkom 12500 HP vzdržujeta obrat na električni progji Kiruna—Narvik. Tretji stroj z 14000 HP preskrbuje železne rudnike v Gelivari in Kiruni z električno energijo. Ostala dva stroja služita deloma za rezervo, deloma za razsvetlavo in pogon manjših industrijskih podjetij v okolici.

Elektrarna je bila otvorena začetkom februarja 1916. Dne 1. junija istega leta pa so otvorili že tretjo električno velenapravo, ki leži blizu mesta Elfkärlaby, jugovzhodno od Gefle ter izrablja vodno silo reke Dalel, ki tvori 8 km pred izlivom v morje velike vodopade, imenovane Elfkärlaby—slapove, v dolžini samo 150 m s skupnim padcem 16 m. Ker se množina vode izpreminja z letnimi časi in varira med 1300 m³ na sekundo, so reko zagrādili, da bi voda, nabrana za jezero, služila v dobi minima. Centrala je zgrajena za 250 m³/sek., ki dajejo okroglo 45.000 HP. Naprava ima 4 stroje po 11.250 HP. Generatorji so bili takrat največji na svetu. premer meri 8 m in teža presega 200 ton. Električni tok je napeljan v Stockholm, Napsalo, Enköping, Vesterås, Hotors in drugam.

Vse tri omenjene hidroelektrične centrale so last države, kar bodi posebej poudarjeno katere načrt je, na podlagi teh in novih naprav elektrificirati železniško omrežje. Še pred dovršitvijo Porjus-naprav je bila v januarju 1915 otvorena električna železnica Kiruna-Narvik, ki tvori z ofotsko železnico najsevernejšo progjo na svetu. Klimatične razmere so zato dokaj neugodne. Temperatura — 35° C ni redka, poleg tega nastopajo viharji, snežni zameti itd. Kljub vsem tem zaprekam se je poizkus posrečil in s tem je dokazano, da je mogoča elektrifikacija vsake druge proge v Evropi. Na omenjeni progji vozijo poleg rudnih vlakov tudi osebni vlaki in Nordandekspres (Stokholm-Narvik).

Švedska ima projektirano še sledečo elektrifikacijo prog: Stockholm-Upsala-Krylbo, Stockholm-Göteborg, Malmö-Göteborg in nekaj krajših.

Zanimivo je tudi to, da je južnošvedska družba za izrabo vodnih sil, ki je v provinci Hallan zgradila že več naprav, napeljala en tokovod iz Helsinborga čez Sund v Hölsingér (na Danskem). Do sedaj so po morskih kabljih pošiljali le slabe tokove (telefonija, telegrafija itd.) V našem slučaju pa prvič jake tokove. Poleg tega je tu še ta zanimivost, da omenjena družba oddaja tok v drugo državo, ga torej takorekoč izvažajo.

Iz vsega je lahko razviden velik pomen elektrifikacije železnic in drugih industrijskih podjetij za narodno gospodarstvo posameznih držav. V Franciji je bil pred kratkim stavljen v promet prvi električni vlak in za gorsko progjo Landeck-Bludenz so dograjene prve električne lokomotive.

Dasi je tudi naša država po vsem jugozapadnem delu gorata, je pri nas izkoriščanje vodnih sil šele v začetkih. Jasno pa je, da bodo tudi pri nas vodoelektrične centrale vedno številnejše, kajti dosežaj je od celokupne vodne energije z 2820130 HP izrabljenih le 133130, torej le 4,7%. Samo Črna Gora ima 1500000 HP razpoložljivih, nato sledi Bosna in Hercegovina, Slovenija in končno Dalmacija. A relativno je izrabljenih največ moči v Dalmaciji in sicer 30% nato Slovenija z 22% in na tretjem mestu šele Bosna in Hercegovina, ki bi s svojimi 600.000 HP, ki jih v glavnem morejo dati reke Una, Vrbas, Bosna, Drina in Neretva, mogle elektrificirati vse svoje železniško omrežje. Ista možnost je dana seveda tudi Sloveniji, Črni Gori in Dalmaciji. Manjka edino kapitala in podjetnosti. Zato naj nam bo Švedska v vzgled.

Država, ki elektrificira svoje železnice, zniža izdatno prevozne stroške in s tem en glavni faktor, ki stalno vpliva na višino cen vseh produktov.

Iz pravosodne prakse.

Trgovsko sodišče.

Dne 2. okt. 1916 je poslal tožitelj s Primskega toženi špedicijski tvrdki v shrambo svoje pohištvo in druge premičnine, med temi tudi kovček z obleko in motorno kolo.

Ko je tožitelj hotel začetkom julija 1919 iz skladišča vzeti nekaj predmetov, je zapazil, da je zmanjkalo motorno kolo v vrednosti 35.000 kron in iz kovčega, ki mu je bilo vlomljeno dno, razne obleke za 16 tisoč kron, torej v skupni vrednosti 51.000 kron. Škodo je takoj prijavil in takrat se mu je šele povedalo, da so bile vse njegove reči zavarovane za 10.000 kron. Skladiščnega lista se mu ni nikdar izročilo. Po tožnikovem mnenju izvršila se je tatvina skozi leseni paž, ki je ločil dotični del podstrešja od oddelka, v katerem je imela toženka shranjeno seno in kamor so imeli pristop vsi njeni hlapeci. Kadar si je tožitelj ogledal svoje reči, nikoli ni dobil vrat v požo zaklenjenih. S tem načinom shranjevanja je zanemarjala toženka tvrdka skrb rednega trgovca, vsled česar je odgovorna za nastalo škodo.

Tožitelj je zahteval s tožbo odškodnino 51.000 kron s 5% obrestmi od 15. julija 1919 dalje, skrčil pa je tožbeni zahtevek v glavnicu na 24.950 kron, ko sta v pravdi dne 9. decembra 1921 zvedenca oddala mnenje, da so imele ukradene reči začetkom julija 1919 to vrednost.

Toženka je ugovarjala: 1. da je bilo skladišče varno in da se je običajno uporabljalo za shrambo pohištva. Stena med skladiščem in oddelkom za seno je zidana in močna vrata so bila zaklenjena z močno ključavnico. 2. Vlomilo se je od zunanje strani s ceste in torej tatvine niso izvršili njeni ljudje. 3. Vse tožnikovo blago je bilo zavarovano proti nevarnosti ognja in tatvine za 10.000 kron, kateremu znesku tožitelj ni ugovarjal. Ukradeno je bilo v istem času več strankam in je zavarovalnica izplačala za vse skupaj 1800 kron od tega zneska 1000 kron za tožnikove reči in je to vsoto tožniku ves čas na razpolago. 4. da ukradeno blago za časa vskladiščenja ni bilo več vredno kot teh 1000 kron. 5. Da je na skladiščnem listu, izročnem tožniku, bila opazka, da toženka jamči za vsebino le, če se je pri vskladiščenju ugotovila. 6. Da je toženka postopala pravilno s tem, da je shranila tožiteljeve reči v javnem skladišču, katero pa takrat še ni bilo njena last, kajti kupila je podjetje šele leta 1917. 7. Da je zahtevek tožiteljev že zastaran.

Trgovsko sodišče je skrčenemu tožbenemu zahtevku ugodilo in obsodilo toženo tvrdko v plačilo 24.950 K s 5% obrestmi od 15. julija 1919 in

dvetretjini pravnih stroškov, naraslih tožitelju do vstevši razprave, dne 9. dec. 1921, pri kateri je tožitelj skrčil svoj tožbeni zahtevek, od te naprej pa v povračilo vseh stroškov. Sodbo je utemeljilo v glavnih potezah sledeče:

Po pričah je sicer ovržena tožiteljeva trditve, da je bilo skladišče ločeno od ostalega podstrešja s slabim le enim pažem in s slabo zaklenjenimi vrati, katera so vrh tega puščali odprta, kajti po izpovedbah prič M. P. in A. A. je med oddelkom a zidana stena v tej dvakrat zaklenjena močna vrata. Tožitelj je zamogel dobiti vrata odprta le, če so bili v skladišču delavci, ti pa vedno pod nadzorstvom skladiščnika.

Tožitelj tozadevne trditve torej ni dokazal, toda po § 14 zakona o javnih skladiščih mora le skladiščno podjetje dokazati skrbnost rednega trgovca.

Priči M. P. in A. A. sta izpovedali, da so prišli tatovi v skladišče skozi okno na dvorišču po lestvici, ter se je na zidu pod oknom poznala še praska. Reči so odnesli potem čez dvorišče.

Iz tega se razvidi, da je moralo biti dotično poslopje in dvorišče slabo zastraženo, da so mogli tatovi neopazeno odnesti toliko rečij in med temi težko motorno kolo iz prvega nadstropja, za kar so morali prinesiti lestvico in to v času, ko so se tatvine po izpovedbah istih prič ponavljale.

Ne more se torej trditi, da je toženka v tem oziru dokazala skrbnost rednega trgovca, vsled česar jamči v smislu § 14 cit. zakona o javnih skladiščih in § 15 svojega pravilnika za nastalo škodo.

Tega jamstva toženke ne oprostí okoliščina, da je shranjeno blago zavarovano tudi proti škodi po tatvini, čeprav k temu po § 15 cit. zakona ni bila zavezana, kajti zavarovanje je v tem slučaju, ko jo zadene jamstvo, le njej sami v prid.

Tudi opazka na skladiščnem listu, da jamči toženka za vsebino le, če se pri vskladiščenju ugotovi, toženke v predležečem slučaju jamstva ne more odvezati, ker je po pričah A. Š. in K. B. dokazano, da tožitelj skladiščnega lista sploh ni prejel.

Toženkin ugovor, da je postopala s skrbjo rednega trgovca, ko je od tožitelja ji v shrambo izročene reči shranila v javnem skladišču, ki pa takrat še ni bila njena last, toženke ravnotako ne more oprostí jamstva, kajti skrbeti je imela za izročene reči ne le ob prevzetju, nego tudi ves čas shranitve, torej tudi potem, ko je leta 1917 kupila dotično skladišče.

V zakonu neutemeljen je slednjič toženkin ugovor zastaranja. V smislu § 14 cit. zakona presojeti je namreč vprašanje zastaranja po čl. 386 trg. zak. Po tem členu zastara tožba v enem letu ter prične rok pri zgubljenih rečeh s potekom dneva, ko so se imele reči izročiti. Po navedbah obeh strank so se pa vse ostale reči izročile 20. okt. 1920, da bi se imele pa ukradene reči tožitelju prej izročiti pa niti toženka ne trdi. Dne 26. avg. 1921 vložena tožba je bila torej pravčasna.

Toženko zadeva dolžnost povračila tožitelju nastale škode. Na podlagi mnenja izvedencev obsodilo je sodišče toženko v plačilo zneska 24.950 K in ker je tožitelj po toženkinem priznanju zahteval odškodnino začetkom julija 1919, obsodilo jo je tudi v plačilo 5% obrestí od 15. julija 1919, kakor jih je tožitelj zahteval. Od pravnih stroškov priznalo je tožitelju povračilo dvetretjini onih, naraslih do dneva skrčenja tožbenega zahtevka, čeprav je tožitelj prodal le s polovico prvotnega zahtevka, to pa upošteva, da se toženka ni spustila v pravdo zgolj zaradi previsokega odškodninskega zahtevka, marveč tudi radi dolžnosti odškodnine same, kar je pravdo še mnogo bolj otežkočilo in zavleklo.

Vsled toženkinega prizava imeli sta o stvari razgovarjati še obe višji inštanci, ki sta pa rzsodbo trgovskega sodišča iz istih razlogov potrdili.

Ali ste že okusili

„LUKUL“ ???

naš prvi, edini domači juhini izvleček (zabela), kateri

prekosi

vsled izdatnosti okusa in cene vse druge izdelke.

Izdeluje „LUKUL“, d. z. o. z., Ljubljana.

Zahtevajte v vseh trgovinah! Ne pošiljajte našega denarja v tujino!

Maraskino Morpurgo

Čašica tega delikatnega likerja je nepopisen užitek!

Priporočamo: Cognac Dalmatia Medicinal in druge izbrane likerje, žganja, ekstrakte in sirupe.

Prva odlikovana dalmatinska parna destilacija V. Morpurgo, Split.

Zastopnik: Adolf Kordin, Ljubljana, Beethovnova 9.

Tovarna klobukov „ŠEŠIR“

d. d. Škofja Loka

izdeluje najfinejše klobuke vseh vrst iz zajčje dlake

Špecialiteta: velur klobuki.

Kupuje tudi vsako množino zajčjih kož.

Ako hočeš napraviti

dober rum, ako hočeš imeti dobre likerje: pelinkovac, pelinkovo vino, vaniljev, kumnov, hrušov carski, hrušov bergamotni, naroči tozadevne esence takoj!

Ali ste že poskusili

sadni grog (punč) sirup? S tem po aromi in okusu neprekosljivim grog-sirupom se naredi delikatni čaj ali pa grog. — Pravi malinovec in citronada vedno na razpolago po najnižjih dnevnih cenah pri

Srečko Potnik, Ljubljana
tvornica sadnih sokov in esenc

Metelkova ulica 13

Metelkova ulica 13

Zahtevajte

„MEDICINAL KONJAK“

z znamko

„Alko - modri križec“

in najfinejše krem likerje!

„ALKO“, Ljubljana-Kolizej

Underwood

najboljši ameriški pisalni stroj sedanjosti

Opalograph

razmnoževalni aparat razmnožuje strojno in ročno pisavo potom neizrabljive stekl. plošče

Glavno zastopstvo za Jugoslavijo

The Rex Co. Ljubljana, Gradišče 10.
Moderno urejena popravilnica vseh pisalnih strojev.

OBJAVA.

Mestna hranilnica ljubljanska

naznanja, da vsled dovoljenja nadzorstvene oblasti sprejema poleg hranilnih vlog na knjižice, katere od 1. januarja 1923 dalje obrestuje po čistih

5%

tudi vloge v tekočem računu,

ki jih obrestuje proti odpovedi tudi višje. Kakor na vloge na hranilne knjižice, jamči tudi za vloge v tekočem računu mesto Ljubljana z vsem svojim premoženjem in vso davčno močjo.

Stanje hranilnih vlog

320 milijonov kron.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica števil. 3.

Manufakturna veletrgovina

HEDŽET & KORITNIK - LJUBLJANA

Francišškanska ulica